

Lakivaliokunta
Eduskunta

11/4.1/14
11.4.2014

Asiantuntijakuuleminen 23.4.2014

**Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto asiassa M 10/2013 vp
*Kansalaisaloitteesta eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta
annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain
muuttamisesta (KAA 3/2013 vp)***

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää lakivaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja kuulemismahdollisuudesta.

TANE tukee kansalaisaloitetta kokonaisuudessaan. Avioliittolain osalta kyse on muutaman sanan muuttamisesta laissa siten, että avioliitto solmitaan jatkossa kahden henkilön välillä. Muutoksella turvataan tietyiltä osin yhdenvertaiset oikeudet niille pareille, jotka ovat tällä hetkellä eriarvoisessa asemassa. Ennen kaikkea muutoksessa on kuitenkin kyse tunnustuksesta yhdenvertaiselle kansalaisuudelle ja osallisuudelle. Muutos vaikuttaa varsinaisesti vain niiden ihmisten elämään, joiden avioliittomahdollisuus on ollut estettynä - ei muiden. Muutos ei myöskään vaikuta uskonnollisten yhdyskuntien toimintaan tai uskonnon ja vakaumuksen vapauteen.

Ehdotettu avioliittolaki on nykyiseen, parisuhteita erottelevaan lainsäädäntöön verrattuna selkeä, johdonmukainen ja toteutukseltaan halvempi. Muutoksesta itsessään ei koidu kustannuksia. Se päinvastoin tuo säästöjä vähentyneen byrokratian ja ihmisten parantuneen hyvinvoinnin kautta. Lain muutoksen avulla päästään eroon esimerkiksi turhasta, eriarvoistavasta hakumenettelystä yhteisen sukunimen saamiseksi. Lisäksi parannetaan yhdenvertaisuutta sukupuolensa korjaavien henkilöiden osalta, kun päästään eroon nykyisestä epäoikeudenmukaisesta käytännöstä, jossa parisuhteen toisen osapuolen sukupuolen korjaaminen pakottaa uuteen parisuhdemuotoon.

Kahden naisen tai kahden miehen perheet ovat jo olemassa. Niiden syntyä ei voi estää rajaamalla oikeuksia. Samoin niitä perheitä on ollut jo pitkään, jossa vanhemmat ovat rekisteröidyssä parisuhteessa ja lapset ovat yhteisiä sekä juridisesti ja käytännössä että ennen kaikkea lasten itsensä mielestä.

Yhteinen sukunimi ja avioliiton symbolinen merkitys

Avioliittolain uudistaminen edistäisi sateenkaariperheen lapsen mahdollisuutta hyvään perheidentiteettiin esimerkiksi mahdollistamalla perheelle yhteisen sukunimen ja tuomalla perheen samojen symbolisten käytäntöjen (avioliittoon vihkiminen) ja arvostusten piiriin kuin muutkin perheet.

Sateenkaariperheen lapsella tulee olla oikeus itse päättää, milloin hän kokee turvalliseksi kertoa perheestään ja vanhempiansa parisuhteesta. Nyt tieto siitä, että lapsen vanhempien parisuhde on rekisteröity suhde, kirjataan kaikkiin henkilöä koskeviin rekistereihin. Koska parisuhde- ja avioliittoinstituutiot on tällä tavoin erotettu, se tuo henkilön seksuaalisen suuntautumisen

tarpeettoman julkiseksi. Seksuaalista suuntautumista koskevan tiedon tarpeeton julkisuus saattaa altistaa henkilön ja hänen perheenjäsenensä syrjinnälle ja epäasialliselle kohtelulle. Kansalaisaloitteessa ehdotettu avioliittolaki estäisi lapsen vanhempien seksuaalisen suuntautumisen ilmenemisen siviilisäädystä.

Kun sateenkaariperheiden asema ei lainsäädännössä ole yhdenvertainen muihin perheisiin verrattuna, pitävät jotkut tätä näiden perheiden syrjinnän oikeuttavana perusteena.

TANE kannattaa sitä aloitteeseen liittyvää seikkaa, että vaikka lain voimaantulon jälkeen ei uusia rekisteröityjä parisuhteita voi enää solmia, niin rekisteröidyn parisuhteen jo solmineet henkilöt voivat halutessaan säilyttää rekisteröidyn parisuhteen. Ketään ei ole tarpeen vastoin tahtoaan pakottaa avioliittoon.

Adoptio

Avioliittolain muutos ei tuo Suomeen lisää sateenkaariperheitä. Esimerkiksi adoptiomahdollisuus, joka on kansalaisaloitteen olennainen ulottuvuus ja symbolisesti tärkeä, ei merkittävästi lisää sateenkaariperheiden mahdollisuuksia saada lapsia.

Kotimaisia vieraslapsiadoptioita on hyvin vähän. Adoptiossa lapsi tulee sijoittaa perheeseen, joka parhaalla mahdollisella tavalla vastaa kyseisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Ulkomaisten kokemusten perusteella tiedetään, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät sijoittavat lapset keskiluokkaisten, heteronormatiivisten pariskuntien perheisiin. Tästä syystä samaa sukupuolta olevien pariin perheisiin tuskin vielä sijoitetaan lapsia Suomessakaan. Heteronormatiivinen kulttuuri asettaa siis myös adoption suhteen eri sukupuolta olevat pariskunnat parempaan asemaan kuin samaa sukupuolta olevat pariskunnat.

Kansainvälisessä adoptiossa lapsen sijoittamisesta perheeseen vastaa lapsen lähtömaan lainsäädäntö ja palvelunantaja. Suomalaisilla adoptiopalvelunantajilla on yhteistyösopimuksia vain sellaisiin ulkomaisiin palveluntarjoajiin, jotka eivät sijoita lapsia samaa sukupuolta olevien vanhempien perheisiin tai sateenkaariperheisiin. Tämän seurauksena ei ole edes mahdollista, että samaa sukupuolta olevien perheeseen tai sateenkaariperheeseen sijoitettaisiin lapsi kansainvälisessä adoptiossa.

Joissain sateenkaariperheissä elää perhehoidossa olevia sijoitettuja lapsia. Joskus pitkäaikaisen sijoituksen jälkeen tulee tarpeelliseksi adoptoida lapsi siihen perheeseen, jossa hän on ollut sijoitettuna vuosia. Tällä hetkellä sateenkaariperheissä sijoitettuna elävillä lapsilla ei ole mahdollisuutta tulla molempien sijaisvanhempiansa adoptoimaksi. Vastaavasti joissain tilanteissa olisi tarvetta, että perheen lähipiirissä orvoksi jäänyt lapsi voisi tulla adoptoiduksi tuttuun, samaa sukupuolta olevien vanhempien perheeseen.

Tasa-arvoinen avioliittolaki on nimenomaan symbolisesti ja kulttuurisesti erittäin tärkeä sateenkaariperheiden lasten aseman kannalta. Sen sijaan sateenkaariperheiden lasten oikeusturvan näkökulmasta moni muu lainsäädännön uudistamishanke on käytännössä tärkeämpi, kuten isyyslaki. Sen tulisi mahdollistaa se, että myös sateenkaariperheissä lapsen juridinen asema olisi selvä heti lapsen syntymästä lähtien, ei vasta perheen sisäisen adoption jälkeen. Lapsen etu vaatii tätä.

Jukka Relander
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri